

Mr.sc. Rusmir DJEDOVIĆ
Samid LATIFOVIĆ, bachelor geografije

HISTORIJSKO-GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE NASELJA HUMCI KRAJEM 19. STOLJEĆA – KRATAK PREGLED

Sažetak

U narednom radu se daje pregled historijsko-geografskih karakteristika naselja Humci krajem 19. stoljeća. Posebno se obrađuju urbano-geografske i demografske karakteristike naselja. Pregled se daje na osnovu do sada u nauci nekorištenih izvora sa kraja 19. stoljeća. Radi se o najstarijim gruntovnim knjigama za naselje Humci iz 1888. godine.

Ključne riječi: *historijsko-geografske, Humci, kraj 19. stoljeća, familije*

Uvod

Naselje Humci koje starinom pripada kadiluku i kotaru Brčko, a danas općini Čelić, je sa stručnog i naučnog aspekta prilično neistraženo i slabo poznato. Humci se nalaze u sjevero-zapadnom dijelu planine Majevice na nadmorskoj visini 320 – 540 metara. Tradicionalno se sastoje iz Gornjih Humaca (Gornje Mahale), Donjih Humaca (Donje Mahale) i nešto viših Sitara.

Urađena je analiza popisa iz 1533, 1879. i 1885. godine. U njima su dati podaci o broju kuća, stanovnika, spolnoj, vjerskoj i statusnoj strukturi. Takođe ćemo dati uvid u stanje vjerske infrastrukture i imovine u ovom periodu. Osnovu rada čini prikaz kuća i njihovih vlasnika prema gruntovnim podacima iz 1888. godine te na osnovu tog prikaza struktura familija prema broju kuća.

Kratak historijski razvoj naselja

Naselje Humci je vrlo staro, zasigurno sa istim imenom i na istom prostoru postoji još u srednjem vijeku. Nalazilo se u srednjovjekovnoj župi Visori zajedno sa susjednim naseljima. Neposredno poslije osmanskih osvajanja (oko 1512. - 1520. godine) spominje se nahija Visori. Ona je obuhvatala naselja: Visori, Donji Humci, Gornji Humci, Sredkovići, Jablanica, Drijenča, Božovinci...¹

¹ Adem Handžić, Tuzla i njena okolina u 16. vijeku, Svjetlost, Sarajevo, 1975., str 106.

Prema najranijem osmanskom popisu iz 1533. godine selo Gornji Humci (Mali Humci) imaju 11 muslimanskih kuća, sa 4 neoženjena te 13 nemuslimanskih kuća sa 4 neoženjena i 3 baštine. Tada je ukupni prihod Gornjih Humaca bio 1.572 akči. Prema istom popisu u Donjim Humcima bilo je 5 muslimanskih kuća sa 2 neoženjena i 1 baštinom te 10 nemuslimanskih kuća sa 9 neoženjenih i 8 baština. A prihod sela je iznosio 1.620 akči godišnje. Dakle, kompletni Humci početkom 16. stoljeća imaju ukupno 39 kuća i predstavljaju srednje veliko selo za tadašnje prilike. Muslimanskih kuća je bilo 16 (6 neoženjenih, 1 baština) a nemuslimanskih 23 (13 neoženjenih, 11 baština). Ukupan prihod naselja Humci je 1533. godine iznosio 3.192 akče. Tokom cijelog osmanskog perioda naselje Humci postoji i nalazi se u nahiji Visori koja u zadnjem periodu pripada kadiluku Brčko. Sudeći prema broju kuća odmah po austrougarskom osvajanju ovog prostora Humci su se relativno dobro razvijali. Godine 1879. naselje Humci ima 80 kuća sa 80 stanova. Prema tom popisu imaju ukupno 506 stanovnika, od toga 268 muškaraca i 238 žena i svi su muslimani (muhamedanci).²



Sl. 1. Humci na austrougarskoj karti

U narednom popisu iz 1885. godine Humci pripadaju Okrugu Tuzla, Kotaru Brčko i Općini Čelić. Tada imaju 83 kuće sa 84 stana i ukupno 557 stanovnika, od toga 298 muškaraca te 259 žena. Svi stanovnici Humaca su muslimani. Prema tom popisu neoženjenih je 301, oženjenih 215, a udovaca 40. Razvjenčanih nije bilo. Prema statusnoj strukturi dominantni su težaci, kojih je bilo 164, a bio je jedan kmet, dva pomoćna radnika, a takođe je registrovan 1 svećenik (seoski hodža). Ostalo su žene i

² Statistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, C i kr. Vladina tiskarna, Sarajevo, 1880.

djeca, kojih je 389.³

Vjerski objekti i vakuf

Nema sigurnih podataka da Humci u osmanskom periodu imaju džamiju. Podatke o njenom postojanju imamo tek sa prelaza 19. na 20. stoljeće i nalazila se između Donjih i Gornjih Humaca, gdje je bila sve do početka 70-tih godina 20-tog stoljeća.

Zasigurno je da krajem 19. stoljeća u Donjim i Gornjim Humcima odnosno Donjoj i Gornjoj Mahali postoje po mejtef i hodžinska kuća, a u Sitarima samo mejtef. To se vidi iz sljedećeg pregleda nekretnina u vlasništvu vakufa džamije u Humcima 1888. godine.

k.č. 670/1 kućni br. 95 **Mejtef u Gornjoj Mahali**

k.č. 878/1 kućni br. 96 **Mejtef u Donjoj Mahali**

k.č.670/3 kućni br. 97 **Hodžinski stan u Gornjoj Mahali**

k.č. 899 kućni br. 98 **Hodžinski stan u Donjoj Mahali**

k.č. 329/3 kućni br. 99 **Mejtef u Sitarima**⁴

Na samom početku 20. stoljeća, tačnije 1913. godine, prema proračunu vakufa, vakuf džamija u Humcima čiji je mutevelija Arif ef. Bašić ima sljedeće prihode i rashode:⁵

Vrsta prihoda/rashoda (u krunama)	Prihod	Rashod
Murabeha od glavnice	145	
Dohodak od nekretnina	150	
Plaća muteveliji		28
Plaća imam		200
Porez		22
Rasvjeta		10
Popravci		20
Iznos	295	280

Pomenuti Arif ef. Bašić vjerovatno je tada bio imam (hodža) u humačkoj džamiji.

³ Popis žiteljstva u Bosni i Hercegovini, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 1896.

⁴ Gruntovne knjige za KO Humci iz 1888. godine, Gruntovnica Lopare

⁵ Proračun vakufa, Sarajevo, 1913., str. 38.

A. Posjedovnica.

Broj gruntovnog uložka: *96*

Tekući broj	Katastralni broj čestice	Oznaka nekretnine	Pravna narav	Površina		Katastralni čisti prihod	
				danuma	metara	kar.	nov.
		I.					
<i>1</i>	<i>1794</i>	<i>Kuća sa kućom br. 96. Njef u ulici mahali</i>	<i>mlak</i>		<i>040</i>		

Sl. 2. Gruntovni uložak 96 na kojem je prikazan mejtef u Donjoj mahali

Pregled kuća 1888. godine

U nastavku dajemo detaljan pregled vlasnika svih kuća u naselju Humci prema prvim gruntovnim upisima iz 1888. godine. Pobrojani su vlasnici bez obzira da li su pojedinci ili imaju samo dio u vlasničkom udjelu. Tada Humci imaju sljedeće kuće i vlasnike tih kuća:

1. Mustafa i Avdulah **Ribić** pok. Omera
2. Ibrahim **Ribić** pok. Halila
3. Husejn, Emin i Alija **Ribić** pok. Huse
4. Mehmed i Salih **Duraković** pok. Bege i Paša Duraković udata za Osmana Bošnjakovića
5. Osman i Husejn **Zukanović** pok. Ibne, Fatima (udata za Mustafu Jusića), Umka (rodj. Telić) udova iza Ibrahima Zukanovića
6. Jusuf i Salih **Zukanović** pok. Alije, Hanifa (udata za Muju Mehmedovića) i Omer Fejzić sin Omera, Derva (rodj Muminović) udova iza Alije Zukanovića
7. Pašaga mld.sin pok. Ahmeta **Zukanović**, Hata udata za Ramu Bašića, Hanifa udata za Čerima Tabakovića iz Palanke i Hanča rodj. Mujčinović udova iza Ahmeta Zukanovića
8. Mehmed **Malikić** pok. Mursala
9. Junus **Malikić** zvani **Mursić** pok. Saliha
10. Bjelan, Meho, mld Đula pok. Avde **Durakovića**
Zlata rodj Fazlić 1. braka Duraković udata za Mustafića
Hanifa rodj. Fazlić 1. braka Duraković udata za Hasana Durakovića iz Nahvioca

11. Numan **Eminović** pok. Bege, Mevka rođj Eminović udata za Memiša Fejzić zvanog Junuzović
12. Emin **Eminović** pok. Arifa
Mujo, mld. Mehmed, Salih i Paša Eminović pok. Šabana
Zumra udata za Ibrahima Ahmetaševića iz Brezika
Fatima rođj. Mrkaljević, 1 braka Eminović udata za Omera Fejzića
Ajka rođj. Bečić, 1 braka Eminović udata za Muju Mehačevića
13. Meho i Bajro **Čeliković** sinovi Ibri
Ibrahim Čeliković pok. Osmana
14. Bego i Hana **Mrkonjić** pok. Omera
Hana rođj Čeliković udata za Omera
15. Hasan, mld. Hava i ??? **Kavazović** pok. Ahmeta ???
16. Omer, Halil, Ibrahim **Bošnjaković** pok. Muje, Hata udata za Mehmeda Latifovića, Zlatka udata za Emina Selimovića
17. Kada rođj. Sukanović (Jašarević) udata za Halila Kadrića
Haša rođj. Dzafić(Mujčinović) udata za Rešida Bašića
Hatema rođj. Ibrić udova Mehmeda Dzafića (Mujčinović)
18. Ahmet **Mujkić(Dzafić)** pok. Muje
Mejra udata za Avdu Ribića
19. Ibrahim **Dzafić(Halilčević)** pok. Halila
20. Ahmet **Mujčinović** pok. Mustafe
Hanča rođj. Mujčinović udova Ahmeta Zukanovića
Zemina rođj. Mujčinović udata za Naila Šerifovića
Emin Mujčinović pok. Osmana
mld Suljo Mujčinović pok. Osmana
Ema udata za Zejčira Bašića
Dzehva Mujčinović pok. Osmana
Hanka rođj. Sukanović udova Osmana Mujčinovića
21. Mujo i Mehmed **Ahmetašević** pok. Ahmeta, Hata udata za Arifa Medića
22. Hasan, Huso, Hamza i Nail **Šerifović** pok. Šerifa
Hasan, mld. Alosman, mld. Emina Mujkanović djeca Ibrahima iz Dobrnje(Tuzla)
23. Cura rođj. **Begović** udova iza Alage Ismića
24. Alia **Kadrić** pok. Kadrie
Hašim Kadrić pok. Osmana
Hava udata za Ibru Dzafića
Hanča udata za Dedu Kurtića iz Maoče
25. Mehmed **Bašić** pok, Muje
26. Mustafa **Mehačević** pok. Mehe Ramića
27. Hasan **Bešić** pok. Beše Kadrića
mld Mejra i Hatka pok. Memiša Bešića
Šehida rođj Pašalić, 1 braka Bešić udata za Dedu Ibrića

28. Alia **Mehmedović** pok. Alie
29. Halid **Bašić** pok. Osmana, Hata rođ Bašić udova Šerifa Mehića iz Čelića, Ahmet Bašić pok Osmana
30. Mehmed **Latifović** pok. Latifa **Mehmedovića**
31. Ibrahim **Bašić** pok. Muje
32. Hašim, Jusuf, mld. Derva **Jusić** pok. Ibrahima
Hatka udata za Omera Bašića
Naza udata za Husu Šerifovića
Dzehva udata za Osmu Muratovića
Pemba udata za Memu Tanića (Alagić)
Paša rođ. Duraković udova Ibrahima Jusića
33. Halid **Jusić** pok. Juse
34. Mustafa **Jusić** pok. Juse
35. Mehmed **Ibrić** pok. Mehe
36. Jusuf **Čeliković** pok. Mehe, mld. Hankija Čeliković pok. Mehe
37. Derviš **Ibrić** zvani **Trbetović** pok. Sulje
38. Osman **Ibrić** zvani **Trbetović** pok. Hasana
39. Osman **Ibrić** zvani **Trbetović** pok. Hasana
40. Šaćir **Ibrić** pok. Mustafe
41. Mustafa i Muharem **Upejnović** pok. Halila
42. Hasan **Sukanović (Suljić)** pok. Sulejmana, Šaha rođ. Mrkaljević udata za Omera Prlića(Suljić)
Mejra rođ. Kovačević udata Sulju Sukanovića
43. Hasan, Osman, Halil **Sukanović (Jašarević)** pok. Osmana, Kada rođ. Sukanović udata za Halila Kadrića, Mejra rođ. Sukanović udata za Azema Selimovića, Mejra rođ. Mustafić udova Osmana Sukanovića
44. Abdulah, Jusuf i Salko **Sukanović** pok. Mustafe
45. Ibrahim **Sukanović** pok. Huse, Hanija rođ. Kadrić udova Huse Sukanovića
46. Ibrahim **Upejnović** pok. Beše
47. Hašim, mld. Pemba **Tanić** pok. Alie, Srma rođ. Tanić udata za Hašima Selimovića, Zulfa rođ. Tanić udata za Šerifa Mujkića iz Brnjika, Ema rođ. Kadrić udova Alie Tanića
48. Huso **Tanić** pok. Mustafe,
49. Hadzi Sinan Tanić pok. Mustafe
50. Mujo **Muhić** pok. Muje
51. Sulejman **Nurić** pok. Nure, Hanifa rođ. Beganović udova Nure Nurića
52. Mehmed **Mehić** pok. Hasana, Aiša rođ. Mehić udata za Husu Spahića iz Nahvioca
Hanka rođ. Kovačević 1 braka Mehić udata za Aliu Selimovića
53. Began **Šišić** pok. Hasana
54. Osman i Mehmed **Tanić** pok. Alage
55. Emin i Hašim **Selimović** pok. Osmana
Aiša udata za Ibru Mujkića iz Brnjika

Milka udata za Mehu Bikića iz Velinog Sela
Pemba udata za Ibrahima Bošnjakovića
Ahmet Ribić pok. Mustafe
Zlatka rođj. Fejzić udova Osmana Selimovića
56. Alia, Bego i Adem **Selimović** pok. Hasana
Kada udata za Bećira Tabakovića iz Maoče
Mejra udata za Ibrahima Ikanovića
Taha udata za Salku Dervića iz Maoče
Hasan Kavazović pok. Ahmeta
mld. Zeka i Hata Kavazović pok. Ahmeta
mld. Kada Tešnjak pok. Suljete
57. Jusuf **Selimović** pok. Mustafe
58. Hana rođj. **Brkić (Okičić)** udata za Ibrahima Bešića, Derva rođj. Dzafić (Halilčević)
udova Osmana Bekića (Okičića)
59. Salih, Jusuf, Mustafa **Okičić** pok. Jusufa, Mala rođj. Begović, 1. braka Okičić udata za
Ahmeta Medića iz Nahvioca
60. Nazif **Zahirović** pok. Ahmeta, Sajma rođj. Zahirović udova Mehmeda Medića
61. Bego i Mehmed **Gotić** pok. Alie, Ajka rođj. Gotić udata za Aliu Begovića iz Velinog
Sela
Haska rođj. Gotić udata za Rešida Glibanovića iz Ratkovića, Emina rođj. Ikanović udova
Alie Gotića
62. Ahmet **Muratović** pok. Murata
63. Ibro **Ikanović** pok. Muje
64. Hata rođj. **Fejzić** udata za Jusufa Zukanovića, Kunja rođj. **Mešić** udova Sinana
Fejzić
65. Osman **Fejzić** pok. Junuza, Hanifa rođj. Fejzić udata za Hamzu Delikusića iz Palanke
66. Mahmut **Mahmutović** pok. Mehe
67. Omer **Fejzić** pok. Bećira
68. Hasan i Bego **Pobrić** pok. Ahmeta, Zeka rođj. Pobrić udata za Ahmeta Selimovića
mld. Osman Selimović sin Bege
69. mld. Šaćir **Fejzić** pok. Hasana
Hana rođj. Mrkaljević, 1 braka Fejzić udata za Jusufa Mahmutovića
70. Emin **Medić** pok. Halila, mld. Bajro i Hata Medić pok. Mehmeda
Krnja rođj. Tanić udova Halila Medića
Hava rođj. Dzanić, 1 braka Medić udata za Emina Kadrića
71. Arif i Huso **Medić** pok. Mustafe
72. Osman i Bego **Medić** pok. Smaje
73. Osman **Humčević** pok. Omera
74. Ibro **Mujić** pok. Mustafe
75. Hasan **Mrkaljević** pok. Hasana
Ina rođj. Junuzović udova Hasana Mrkaljevića

76. Bego **Hodzić** pok. Saliha
77. Salih **Huremkić** pok. Muje
78. Emin, Ibrahim i Mehmed **Huremkić** pok. Mehe
Hanka rođj. Huremkić udata za Hašima Bajramovića iz Rahića
Šaha rođj. Huremkić udata za Mehu Dzafića iz Nahvioca
Cura rođj. Huremkić udata za Mahmuta Derviševića
Đulka rođj. Zahirović udova Mehe Huremkića
79. Hasan **Halilović** pok. Halila
80. Ahmet i Latif **Mrkaljević** pok. Jusufa
Emina rođj. Ahmić udova Jusufa Mrkaljevića
81. Omer, Veiz, Suljo **Bašić** pok. Sinana
Meho, mld. Suljo i Halil **Čeliković** pok. Saliha
Saima rođj. Bašić udata za Mehu Jusića
82. Alia **Mrkaljević** pok. Hasana
83. Mahmut, Huso i Selim **Dervišević** sinovi Derviša **Čauševića**
84. Salih **Hadziavdić** pok. Mustafe
85. Husejn Huremkić pok. Osmana
86. Jusuf **Mrkaljević** pok. Jusufa
87. Šaban, Mehmed i Ibrahim **Selimović** pok. Selima
88. **Husejn,???**, Hamza, Nail **Šerifović** pok. Šerifa **Đonića**
89. mld. Paša, Hankija, Aiša i Emina **Medić** pok. Mehmeda, Saima rođj Zahirović udova Mehmeda Medića
90. Nejzo **Ikanović** pok. Muje
91. Salih **Čeliković** pok. Mehe
92. **Emin Kadrić**, Hana rođj. Kadrić udata za Ibru Dzafića, Hanča rođj Kadrić udata za Dadu Kadrića iz Maoče
93. Osman **Muratović** pok. Murata
94. Mehmed i Hamid **Šerifović** pok. Šerifa **Đonića**⁶

⁶ Gruntovne knjige za KO Humci iz 1888. godine, Gruntovnica Lopare

Broj gruntovnog uložka:

Broj uložka	U p i s i	Opis
1.	Povodna zastavljanja gruntovnica godine 1888. oblikuzen kao vlastni u A II - razrednih nekrozina;	
2.	[Handwritten entries in cursive script]	
3.	[Handwritten entries in cursive script]	
4.	[Handwritten entries in cursive script]	
5.	[Handwritten entries in cursive script]	
6.	[Handwritten entries in cursive script]	
7.	[Handwritten entries in cursive script]	
8.	[Handwritten entries in cursive script]	
9.	[Handwritten entries in cursive script]	
10.	[Handwritten entries in cursive script]	
11.	[Handwritten entries in cursive script]	

Sl. 3. Primjer jednog gruntovnog uložka

Ukupni izgled, familije i prezimena

Prema prethodnom detaljnom pregledu vidimo da naselje Humci (zajedno Gornji, Donji i Sitari) 1888. godine ukupno imaju 94 kuće koje su u privatnom vlasništvu. Pored njih u naselju postoje još tri kuće koje su mektebi i dvije hodžinske kuće, sve u vlasništvu vakufa džamije u Humcima. Ako računamo i zgradu džamije, koja je vjerovatno tada postojala, naselje Humci te godine ima ukupno 100 zgrada.

U nastavku dajemo i analizu broja kuća svake pojedinačne (pa i srodničke) familije: Ribić 3 kuće, Duraković 3, Zukanović 3, Malikić(Mursić) 1, Malikić 1, Eminović 2, Čeliković 3, Mrkonjić 1, Kavazović 1, Bošnjaković 1, Sukanović (Jašarević) 2, Sukanović (Suljić) 1, Sukanović 2, Mujkić (Dzafić) 1, Dzafić (Halilčević) 1, Halilović (Dzafić) 1, Mujčinović 1, Ahmetašević 1, Šerifović (Đonić) 3, Begović 1, Kadrić 3, Bašić 3, Mehačević (Ramić) 1, Gotić 1, Bešić (Kadrić) 1, Mehmedović 1, Latifović (Mehmedović) 1, Jusić 3, Ibrić 2, Ibrić (Trbetović) 2, Upejnović 2, Nurić 1, Mehić 1, Tanić 4, Muhić 1, Šišić 1, Selimović 4, Bekrić (Okičić) 1, Okičić 1, Zahirović 1, Ikanović 2, Muratović (Arnautović) 1, Fejzić 4, Mahmutović 1, Pobrić 1, Medić 4, Humčević 1, Mujić 1, Mrkaljević 4, Hodžić 1, Huremkić 3, Halilović (Dzafić) 1, Dervišević (Čaušević) 1, Hadžiavdić 1, Muratović 1⁷

⁷ Gruntovne knjige za KO Humci iz 1888. godine, Gruntovnica Lopare.

Zaključak

Kako iz prethodnih razmatranja vidimo naselje Humci krajem 19. stoljeća, tačnije 1888. godine, predstavlja prilično veliko naselje. Ono tada ima ukupno 100 zgrada (većih objekata) i veći broj pratećih objekata. Vidimo da je broj kuća u Humcima u ovom periodu neprestano rastao. Godine 1879. imaju 80 kuća, da bi taj broj porastao na 83 na narednom popisu iz 1885. godine te na 94 koliko ih je bilo registrovano u gruntovnici 1888. godine. Analizom gruntovnih podataka dolazimo do zaključka da su najbrojnije familije 1888. godine: Medići, Mrkaljevići, Fejzići, Selimovići, Tanići, Ibrići, Durakovići, Sukanovići...

Krajem 19. stoljeća, a vjerovatno je takvo stanje i u osmanskom periodu, u naselju Humci zatičemo više vjerskih objekata što govori o dugoj islamskoj tradiciji stanovništva u ovom naselju. Takođe treba reći da je svo stanovništvo bilo islamske vjeroispovjesti na popisima 1879. i 1885. te je poljoprivreda daleko najzastupljenija djelatnost.

Izvori i literatura

1. Gruntovne knjige za KO Humci iz 1888. godine, Gruntovnica Lopare
2. Statistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, C i kr. Vladina tiskarna, Sarajevo, 1880.
3. Popis žiteljstva u Bosni i Hercegovini, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 1896.
4. Adem Handžić, Dva prva popisa Zvorničkog sandžaka iz 1519. i 1533. godine, ANUBIH, SANU, Sarajevo, 1986.
5. Adem Handžić, Tuzla i njena okolina u 16. vijeku, Svjetlost, Sarajevo, 1975.
6. Proračun vakufa, Sarajevo, 1913.